

НАУЧНОМЕТОДИЧЕСКИ СТАТИИ

ИЗСЛЕДВАНЕ ДИНАМИКАТА НА СРЕДСТВАТА ЗА ПОДГОТОВКА В ГОДИШНИЯ ЦИКЪЛ ОТ ПОДГОТОВКА ПРИ ТРОЙНИЯ СКОК ЗА ЖЕНИ

доц. Огнян Миладинов, доктор

STUDY OF THE DYNAMICS OF THE MEANS FOR PREPARATION IN THE YEARLY CYCLE
OF THE TRAINING IN TRIPLE JUMP FOR WOMEN.

Assoc.Prof. Ognyan Miladinov, PhD

Keywords: triple jump

The dynamics of the nature and the volume of the training means in the yearly cycle of the preparation in the triple jump event for women are studied. The purpose of the preparation in the different meso-cycles is established, as well as the accent and change in applying the different training means in time.

Усъвършенстването на спортната подготовка в тройния скок е свързано с рационалното построяване на тренировъчния процес при отчитане на закономерностите и на индивидуалните особености на състезателите [4]. За това съществуват различни видове модели и моделиране – теоретични и практически [5]. Периодизацията и планирането на подготовката са неотменна част от спортносъстезателната дейност [1, 2, 3] на състезатели и тренъори, а спазването на основните принципи на построяването на тренировъчния процес [6] е условие за постигане на високи спортни резултати.

Целта е да се изследва динамиката в характера и в обема на средствата за подготовка в годишния тренировъчен цикъл при тройния скок за жени.

Задачи

1. Изследване изменението в характера на прилаганите тренировъчни средства във времето в годишния макроцикл от подготовка.

2. Изследване изменението на обема на тренировъчните средства по мезоцикли.

Методика

За решаване на поставените задачи извършихме подробен анализ на извършената тренировъчна

дейност на високкоквалифицирана състезателка на троен скок. Годишният макроцикл беше разделен на 11 мезоцикла с различна продължителност (табл. 1).

Анализ на резултатите

Анализът на данните от изследването показва, че в тренировъчната дейност са приложени значителен брой различни тренировъчни средства, които променят съществено своята насоченост на въздействие и обемни стойност във времето.

Първата седмица от подготовката оформя един микро-мезоцикл. Задачите на този мезоцикл са свързани основно с възстановяване на функционалните възможности на организма след продължителна близо 6 месеца лятна почивка. Прилагат се основно общоразвиващи упражнения, леки скокови упражнения, равномерно продължително бягане, променливо бягане с ниска интензивност (табл. 2). Силовата подготовка също включва общи упражнения за укрепване на коремната и гръбната мускулатура, раменния пояс и за подготовка на долните крайници за по-нататъшна напрегната работа с големи тежест.

Насоката за многостранна тренировъчна работа се запазва и през втория мезоцикл. Освен това започва прилагането на нови по специфика упраж-

Таблица 1

Продължителност на отделните мезоцикли

Мезоцикли	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Брой седмични микроцикли	1	3	3	2	6	3	3	2	5	4	8

нения с тежести, с по-голямо натоварване, от типа на полуклек и подскоци от полуклек, напади напред и встрани. В беговата подготовка започва включването на отсечки с дължина 150–200 м по интервалния метод. В този мезоцикл започва и усъвършенстването на техниката на тройния скок основно чрез имитационни упражнения и изпълнение то на връзката „крачка – скок“.

Кръгът на прилаганите упражнения още повече се разширява през *третия мезоцикл* от подготовката. От друга страна, отпадат част от общите силови упражнения с тежести, които са заменени с по-специфични (полуклек на един крак и стъпване на висок предмет). В беговата подготовка преимущество пред променливия метод получава интервалният метод.

Започва и прилагането на средства за развиване на бързината, основно чрез прибягване на отсечки с интензивност над 95% от максималните скоростни възможности. Усъвършенстването на техниката на тройния скок продължава с изпълнение на връзката „подскок – крачка“ и само на „подскока“ от място и след предварително засилване.

Почти всички тренировъчни средства, прилагани в третия мезоцикл остават и в следващия – *четвърти*. В този период, обаче започва усъвършенстването на цялостното изпълнение на скока на дължина и тройния скок от късо по дължина засилване. Нов елемент в силовата подготовка внася комплекс от 10 скокови и бегови упражнения с придвижване с тежест на раменете 50% от собственото тегло (щанга в движение). За усъвършенстване ритъма на бягането при засилването започва използването на бягането през препятствия, като разстоянието между препятствията се пробягва на 3 или 5 крачки.

Петият мезоцикл от подготовката се явява логично продължение на работата от предишния, като се запазват почти всички тренировъчни средства. Необходимостта от усъвършенстване на техниката на по-висока скорост налага в тренировката троен скок от средно и голямо по дължина засилване. Освен това значително се увеличава

обемът на бягането за развиване на бързината чрез отсечки с интензивност над 95 % от максималните моментни скоростни възможности.

През *шестият мезоцикл* от подготовката, който се явява предсъстезателен за първия макроцикл, кръгът на използваните тренировъчни средства значително се стеснява. Силовата подготовка включва основно подскочни упражнения с тежест 30 – 90% от собственото тегло, а техническата подготовка се провежда на състезателна скорост (скокове от цяло засилване).

По време на състезателния период тренировъчната дейност е насочена към поддържане на достигнатото ниво на скоростно-силовите качества и създаване на условия за максимална реализация на скоростно-силовия потенциал по време на състезанията.

Вторият макроцикл от подготовката (март – юни) в известна степен повтаря последователността на включване и отпадане на отделните тренировъчни средства през различните етапи и периоди. Продължителността на подготвителния период, обаче е по-малка (само два месеца). Базовият мезоцикл е през м. март (*деветият*), в който е изпълнен най-голям обем от тренировъчни средства, а *десетият мезоцикл* изпълнява ролята на предсъстезателен за повишаване нивото на най-важните за скачака качества – скоростно-силовите.

Тъй като времетраенето на преходния период между първия и втория макроцикл от годишната подготовка е само две седмици (*осми мезоцикл*), нивото на физическите качества в началото на подготвителния период за втория макроцикл са на по-високо ниво в сравнение с началото на спортносъстезателната година. По тази причина в *деветия мезоцикл* от подготовката са включени голям брой тренировъчни средства за подготовка, както с по-общ характер, така и специални упражнения с по-висока интензивност. Анализът на табл. 2 показва, че в този мезоцикл са прилагани голяма част от средствата за подготовка, които са характерни за първите четири мезоцикла от есенно-зимния макроцикл. Налице са както общи сило-

Таблица 2

Разпределение на средствата за подготовка по мезоцикли в годишния цикъл

Средства	Мезоцикли		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Общо
Многооскоци от място	бр	100	270	1010	270	950	330				1070	330	160	4490
Вертикални подскоци	бр	230	540	480	160	260	260				480	280	160	2850
Изхвърляне над щанга над глава	кг	80	360											440
Обръщане на щанга до гърди	кг	80	400			200					2155	550		3385
Клякане с тежест	кг	200	450	1200	550						1700	650		4750
Полуклек в разкрячка с щанга	кг	200	400								1000			1600
Променливо бягане	м	1450	2150			1800					2050	1200		8650
Упражнения над препятствие	бр	180	280	160	144	360					150	140		1414
Бягане с високо повдигнати колене	м	160	280	380							150			970
Кросово бягане	мин	50	35	15	15				20		65			200
ОФП	бр	275	260	160	160	300			150		570			1875
Хвърляне гюле назад	бр	10	10	20							10			50
Хвърляне гюле напред	бр	10	10	30							20	10		80
СДМ	бр		30	12	3	9	6	3			3	12	15	93
ТСМ	бр		18	6	3	24	6	6			9	24	15	111
Напади встрани с щанга на раменете	кг		560											560
Напади напред с щанга на раменете	кг		560											560
Подскоци на пръсти с тежест	кг		1000			400	1200	1440	1600		2000	800	6000	14440
Подскоци от полуклек	кг		800	2800	1400	2640	5030	1700			4000	4000	5740	28110
Полуклек	кг		1950	11350	6250	12220	10290	4380			19300	6400	11840	83980
Отсечки	м		2350	3440	450	3860	1000				4250		400	15750
Имитационни упражнения	бр		200								160			360
“Крачка”-“скок” от място	бр		13											13
Отсечки с интензивност над 95%	м			480	980	1640	800	540			720	1280	1600	8040
Скок в дълбочина	бр			150	30	190	60							430
Отскок през 3 бегови крачки	бр			60	50	170					48			328
Стъпване на висок предмет с тежест	кг			2200	1600	3600					7750	6400	5500	27050
Полуклек на един крак	кг			4000	2700						8000	2200		16900
“Крачка”-“скок” от 4 бегови крачки	бр			46	10	8					4			68
“Подскок” от 4 бегови крачки	бр			16										16
“Подскок”-“крачка” от 4 бегови крачки	бр			22										22
Многооскоци със засилване от 6 бегови крачки.	бр				60						160	180	190	590
Петорен скок от място	бр				3	9	6	3				12	14	47
Петорен скок от 6 бегови крачки	бр				3	3						6		12
Разгъване на ръцете от лег	кг				300	150								450
Щанга в движение	кг				6000	5000					3000			14000
Скок дължина от 6 бегови крачки.	бр				10	12					11			33
Троен скок от 4 бегови крачки	бр				4	14					10	6		34
Троен скок от 6 бегови крачки	бр				6	22	3	4			16	9		60
Пробягване на засилването	бр				8	27	13	9				10	9	76
Бягане препятствия	бр				64	40								104
Петорен скок от 4 бегови крачки	бр					4					9			13
Подскоци в разкрячка с тежест	кг					360							1200	1560
Троен скок от 8 бегови крачки	бр					11	9				7	7	11	45
Троен скок от 10 бегови крачки	бр					6								6
Троен скок от 12 бегови крачки	бр					3	11	5				21	12	52

ви и скокови упражнения (кросово и променливо бягане), така и специални скокови упражнения с тежести и троен скок от късо и средно по дължина засилване.

Кръгът на прилаганите средства за подготовка в десетия мезоцикл от подготовката се стеснява и специализира. Това е предсъстезателния период, задачата на който е да се повиши нивото на специалните физически качества – бързината и взривната сила, както и да се усъвършенства техниката на тройния скок на висока скорост.

Продължителността на състезателния период за пролетно-летния макроцикл е 8 седмици. Поради участие в състезания всяка седмица и дори в някои случаи два пъти седмично, задачите на подготовката се свеждат до поддържане на достигнатото ниво на физическите качества, възможно по-висока реализация на двигателния потенциал и успешно участие в най-отговорните състезания – Държавния шампионат и състезанията за купата на Европа.

Прилагат се основно пробягване на отсечки с дължина 40–60 м за поддържане на скоростните качества, подскокни упражнения с тежести за взривна сила и цялостно изпълнение на тройния скок, както и пробягване на засилването с и без изпълнение на скок.

Изводи

1. Основният обем от средствата за подготовка са прилагани в мезоцикли 2 - 5 и 9 – 10 (месеци октомври – декември и март – април). Това са базовите месеци, в които се работи за развиване на различните видове издръжливост – скокова, силова и скоростна.

2. Промяната в характера на прилаганите тренировъчни средства в годишния цикл се подчиня-

ва на принципа на стъпаловидното включване и отпадане на тренировъчни средства с различна насоченост.

3. Основни правила при промяната на тренировъчните средства във времето са преминаването от по-общо към по-специални по характер тренировъчни средства и вълнообразност в обема на близките по въздействие тренировъчни средства.

4. За успешно решаване на поставените задачи е необходимо прилагането на широк кръг от тренировъчни средства, които да осигурят голяма вариативност и разнообразие в тренировъчната дейност.

Литература

1. *Верхошанский, Ю.В.* На пути к научной теории и методологии спортивной тренировки. – ТПФК, № 2, 1998.
2. *Жалов, К.* Тренировка в тройния скок. С., 1977.
3. *Жалов К.* Тренировка в скоковете. Лека атлетика, учебник, С., 1991, с. 241.
3. *Иванов, И.* Скок на дължина. С., 1977.
4. *Куликов, Л.М., В.В. Рыбаков, Е.Д. Великая* Спортивная тренировка: управление, системность, адаптация, здоровье. – ТПФК, № 7, 1977.
5. *Матвеев, Л.П.* Модельно-целевой подход к построению спортивной подготовки. – ТПФК, № 2, 2000.
6. *Миладинов, О.С., И. Йонов.* Тренировка в скока на дължина и в тройния скок, С., 2001.

Рецензент: доц. Паскал Паскалев, доктор